

Temat: Z PAPIEŻEM I PRZECIWI NIEMU. PROBLEMY RELIGIJNE W RZECZYPOSPOLITEJ

1. U schyłku średniowiecza w Polsce i na Litwie zamieszkiwali przedstawiciele wielu narodów.

- katolicy (większość Polaków, Litwinów i Niemców),
- prawosławni (głównie mieszkający na wschodzie Rosjanie),
- judaishi (Żydzie, żyjący głównie w miastach),
- islamiści (Tatarzy),
- Karaimi (wyznający zasady Talmudu),
- Ormianie (tworzący własny kościół chrześcijański),
- Husyci (osiedlający się od początku XV wieku).

2. Po wystąpieniu Marcina Lutra w 1517 roku hasła reformacji dotarły do Polski. Dzięki temu zaczęły wpływać nowe religie - luteranizm oraz kalwinizm. Ten pierwszy cieszył się dużą popularnością wśród Niemców. Kalwinizm stanowił główną siłę protestantyzmu, ponieważ rozprzestrzenił się wśród magnaterii oraz szlachty. Religia ta uległa rozłamowi, dzięki czemu powstał zbiór ariański (braci polskich).

3. Zaangażowanie w ruch reformacyjny ograniczało się w Polsce przede wszystkim do części szlachty i mieszczaństwa. Hasła głoszone przez reformatorów niemal nie zyskiwały odzewu wśród najniższych warstw społecznych, które pozostały wierne katolicyzmowi. Sama szlachta przyjmowała reformację pozytywnie głównie z pobudek politycznych, a mniej ze względów światopoglądowych. Na fali reformacyjnej dążyła do zmian w państwie i umocnienia w nim swojej pozycji kosztem instytucji Kościoła katolickiego. W 1555 roku pojawił się w sejmie postulat, aby przekształcić Kościół katolicki w Kościół narodowy. Ideę poparł ówczesny król - Zygmunt August. Postulat zakładał sprawowanie mszy w języku polski, a także zniesienie celibatu duchownym. Papież się jednak na to nie zgodził.

4. Na ziemiach polsko-litewskich mozaika wyznaniowa spowodowała brak krwawych wojen religijnych. Pierwszym porozumieniem między wyznawcami odmiennych nurtów religijnych była zawarta w 1570 r. ugoda sandomierska. Jej sygnatariuszami zostali przedstawiciele trzech wyznań protestanckich: luteranie, bracia czescy i kalwiniści, którzy rezygnowali z rywalizacji o wpływy religijne w Rzeczypospolitej, a także zobowiązywali się do wzajemnej ochrony w razie zagrożenia ze strony katolików. Sejm konwokacyjny uchwalił w 1573 r. akt konfederacji warszawskiej. Dokument ten gwarantował pokój między szlachtą różnych wyznań, który potwierdzali później kolejni władcy Rzeczypospolitej.

5. Cuius regio eius religio ("czyja władza, tego religia") – zasada przyjęta na mocy pokoju augsburskiego, kończącego w 1555 r. wojny religijne w Rzeszy Niemieckiej, ustalająca że władca ma prawo narzucić swoje wyznanie poddanym.

6. W odpowiedzi na reformację papież zwołał sobór trydencki (1545–1563), na którym potwierdzono dotychczasowe zasady wiary katolickiej, potępiono nauki Lutra i Kalwina oraz przedstawiono plan odnowy wewnętrznej (reformy) Kościoła, m.in. przez zwiększenie

dyscypliny wśród duchowieństwa. Uchwały soborowe po długich wahaniach zostały w 1564 r. przyjęte przez Zygmunta Augusta, co znacznie ułatwiło działania kontrreformacyjne w Rzeczypospolitej.

7. W 1596 r. podpisano w Brześciu Litewskim porozumienie pomiędzy częścią duchowieństwa prawosławnego w Rzeczypospolitej a papieżem. Na mocy tzw. unii brzeskiej prawosławni zachowywali odrębność liturgiczną i organizacyjną, ale jednocześnie oddawali się pod zwierzchnictwo papieża, zrywając związek z innymi Kościołami wschodnimi.

Temat: POLITYCY I WODZOWIE ŻŁOTEGO WIEKU 1godz.

1. Władztwo Jagiellonów, dzięki polityce dynastycznej Kazimierza Jagiellończyka i jego synów, rozrosło się znacznie wykroczyło poza terytorium Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Jagiellonowie uznali, że daje im to prawo do angażowania się w najważniejsze problemy polityczne i militarne Europy Środkowo-Wschodniej.

2. Kompromis z Habsburgami.

Początek wieku XVI nie napawał optymizmem. Interesy Polski były zagrożone przez Turcję, Habsburgów, Moskwę, nie rozwiązano również ostatecznie problemu krzyżackiego.

Ze względu na zagrożenie i wobec toczonych wojen litewsko – moskiewskiej król Polski, którym od 1505 r. był Zygmunt I Stary, postanowił podpisać w Wiedniu układ dynastyczny.

- W roku 1515 doszło do zjazdu w Wiedniu. Postanowiono, że : w razie wygaśnięcia czesko – węgierskiej linii jagiellońskiej, Jagiellonowie zrezygnują z tronu Czech i Węgier na rzecz Habsburgów, w zamian za to cesarz Maksymilian I nie udzieli pomocy Zakonowi Krzyżackiemu i zrezygnuje z sojuszu z Moskwą. Układ został potwierdzony przez zawarcie dwóch małżeństw: syn Władysława Jagiellończyka Ludwik miał poślubić wnuczkę cesarza Marię Habsburg, a córka Władysława Jagiellończyka – Anna miała poślubić wnuka cesarza – Ferdynanda Habsburga (przyszłego cesarza). Na skutek najazdu tureckiego Ludwik Jagiellończyk zginął w bitwie pod Mohaczem w 1526 r., a tron Czech i Węgier przypadł Habsburgom.

- W 1526 r. królem Czech został Ferdynand Habsburg, a na Węgrzech wybuchła wojna domowa. Kandydatem do tronu węgierskiego był Jan Zapolya, którego popierała część panów polskich.

- W 1538 r. Zygmunt August ożenił się z Elżbietą Habsburżanką, córką Ferdynanda I Habsburga i Anny Jagiellonki, co popierała część magnatów szukających sojuszu do walki z Turkami.

- Zygmunt II August podczas swego panowania zawarł sojusz z Habsburgami umocniony małżeństwem z Katarzyną Habsburżanką (1553 r.), młodszą siostrą jego pierwszej żony. Żadna z nich nie dała mu dziedzica. - 1530 – Zygmunt I Stary podpisał z sultanem tureckim Sulejmanem porozumienie, które w 1533 r. przekształciło się w pokój wieczysty z Turcją. Zabezpieczył w ten sposób południową granicę Wielkiego Księstwa Litewskiego.

3. Stosunki z Moskwą i Turcją

a) Wojny z Wielkim Księstwem Moskiewskim (Moskwą) - od XV w. Wielkie Księstwo Moskiewskie (tzw. Moskwa) zaczęło rosnąć w siłę i wkrótce stało się najsilniejszym z księstw ruskich, Moskwa dążyła do włączenia w swoje granice wszystkich ziem ruskich. W związku z tym popadła w konflikt z Wielkim Księstwem Litewskim, które zajęły część tych ziem gdy uniezależniły się od Mongołów w XIV i XV w. Doszło do długotrwałego konfliktu pomiędzy stronami.

1515 r. Zygmunt I rozbił sojusz moskiewsko – habsburski dzięki podpisaniu układu w Wiedniu.

1522 r. rozejm litewsko – moskiewski – Moskwa zachowała wcześniejsze zdobycze

1534 – 1537 - Litwa wznowiła działania wojenne by odzyskać utracone wcześniej ziemie.

1537 r. zawarto rozejm – Moskwa zatrzymała wcześniejsze zdobycze;

Skutki – Litwa utraciła siewierszczyznę, czernichowszczyznę i smoleńszczyznę, o którą Rzeczpospolita będzie walczyć w XVII w. Pokój z Wielkim Księstwem Moskiewskim, które około połowy wieku przekształciło się w Rosję, przetrwał kilkadziesiąt lat.

b) Stosunki z Turcją – aby nie doprowadzić do bezpośredniego konfliktu z muzułmańskim sąsiadem w 1530r. Zygmunt Stary zawarł z Turcją pokój wieczysty, który nienaruszony przetrwał aż do początków XVII w.

4. Ostatnia Wojna z Zakonem Krzyżackim (1519-1521) i hołd pruski (10.04.1525 r.) - sekularyzacja

Zakonu Krzyżackiego – państwo krzyżackie stało się państwem świeckim o nazwie Prusy Książęce.

10.04.1525 r. na rynku krakowskim książę pruski Albrecht Hohenzollern złożył hołd lenny królowi Zygmuntowi I Staremu – hołd pruski.